

Leen Paape is een idealist. Hij wil graag het accountantsberoep veranderen. De hoogleraar corporate governance is ook voorzitter van de Raad voor de Praktijkopleiding en voorzitter van de Signaleringsraad van de NBA. In die laatste twee hoedanigheden denkt hij na over de toekomst van het accountantsvak. "We zijn nu te veel bezig met het beroep zelf, maar we moeten terug naar het publiek belang."

TEKST LUKAS BURGERING BEELD TYCHO MULLER

Terug naar het publiek belang

De Signaleringsraad is een jaar of tien, twaalf geleden in het leven geroepen. Het accountantsberoep zat erg vast in het bestuurlijk domein. Dat ging ten koste van het maatschappelijke element: we moeten ook af en toe eens iets van ons laten horen. Ergens iets van vinden. Niet een beroep dat alleen maar gaat over geld. Cijfers zijn enorm belangrijk, maar in essentie draait het daar niet om.”

Paape wil de taken van de Signaleringsraad de komende tijd uitbreiden, “het model weer ijken”. De Signaleringsraad is verantwoordelijk voor de twee tot drie publieke management letters (PML's) die elk jaar verschijnen. In zo'n PML wordt er gekeken naar één sector, vanuit het accountantsperspectief. In sommige gevallen lukt het om met zo'n PML het publieke debat of zelfs de politieke besluitvorming te beïnvloeden. Een recente PML over betaald voetbal leidde tot Kamervragen. Paape: “Dat is mooi, maar wat we tot nu toe doen is wel erg *inside-out*. We zoeken een accountantsprobleem en schrijven daar een maatschappelijke notitie over. Ik zou veel liever een maatschappelijk probleem willen voorzien van een accountantsoplossing. Dat is toch iets anders.”

Kopschuw

De hoogleraar weet wel waarom er zo weinig ruimte is voor reflectie. “We zijn door de politiek, door de AFM, door de media en door de hele maatschappij zodanig hard op de kop geslagen, dat we erg teruggeworpen zijn op onszelf. Dat geeft minder ruimte om na te denken over langetermijnperspectieven. Door de buitenwereld zijn we daarnaast ook erg teruggedrongen in de richting van onze traditionele controlerende taak, waardoor het publiek belang minder uit de verf komt. En tenslotte werden we kopschuw. Iedereen zei: ‘Je hebt een probleem, je doet het niet goed. Ga eerst maar eens zorgen dat je je zaakjes voor elkaar hebt, pas dan horen we je wel weer over maatschappelijke problemen.’ Ik zou onszelf als beroep echter toewensen dat we stelling nemen, dat we de nek uitsteken.”

En er is volgens Paape nog een extra probleem. Accountants zijn erg druk bezig met de hectiek van de dag en komen daardoor te weinig toe aan reflectie, aan *outside-in* denken. “Dat geldt voor de hele sector, maar ook voor bijvoorbeeld het NBA-bestuur. Geen verwijt, maar een vaststelling. Daar ligt een belangrijke rol voor de Signaleringsraad: gevraagd en ongevraagd advies geven over de maatschappelijke rol van de accountant.”

Op de vraag of de Signaleringsraad dan een soort denktank voor het NBA-bestuur moet worden, grijnst Paape: “Ik heb niks met dat woord, denktank. Dat suggereert een soort vrijblijvende afstand. Nee, ik vind het model van bijvoorbeeld de WRR een stuk interessanter. Naast het bestuur staat een adviesorgaan dat de tijd neemt om te reflecteren. Zoals de WRR naast de regering staat en op gezette tijden komt met gevraagde en ongevraagde adviezen.”

‘We zijn door de politiek, de AFM, de media en de hele maatschappij zodanig hard op de kop geslagen, dat we erg teruggeworpen zijn op onszelf.’

Filosofischer

Door alle ontwikkelingen zijn we een soort *one-size-fits-all* accountants geworden, zowel RA's als AA's, meent Paape. “Ik zou willen dat we een diverser beroep worden. Neem nou bijvoorbeeld nfi. We discussiëren er volop over, maar waarmee we komen is *negative assurance*. Ik wil liever de wat meer filosofische vraag stellen: Zijn we niet bezig ons beroep te verenigen? Alles draait alleen nog maar om cijfers. Ik denk dat cijfers steeds minder relevant worden. Sterker nog, ik durf de stelling wel aan dat het jaarverslag op termijn steeds minder relevant wordt. Niet omdat die cijfers er niet toe doen, maar omdat andere zaken in →

toenemende mate belangrijker worden. En waar gaan we dan naar toe? Een ander soort verslaggeving, met een ander doel, voor een ander publiek en op een ander moment.”

Maar daar zijn accountants toch niet voor opgeleid? “Dan moeten ze maar eens zorgen dat ze daar wel iets van af gaan weten! Ons beroep evolueert van ‘stempel bij de cijfers’ naar ‘stempel bij het bedrijf’. Ik geef een voorbeeld, dat ik in mijn colleges ook gebruik: Volkswagen, zwaar onder druk vanwege de sjoemelsoftware. De vraag luidt: Vinden we dat dit bedrijf deugt? De accountant die alleen naar de financiële cijfers kijkt zegt: Ja, alles klopt. Maar ik zeg: Ja hallo, hoe relevant is dat nog? Een bedrijf is toch meer dan alleen een kloppende jaarrekening? Ik daag accountants uit om ook eens na te denken over wat ze nou echt van een bedrijf vinden. Accountants vinden dat vaak ingewikkeld, houden zich van nature liever bij dat enge perspectief van de financiële cijfers.”

Multidisciplinair

Zou dat om een ander type accountant vragen, of moeten we dan anders gaan opleiden? “Ja! Want wat de samenleving van ons vraagt is een ander soort assurance. En de maatschappelijke impact van cijfers neemt af, we kijken anders naar bedrijven. En het effect daarvan komt ook door in de cijfers, dus we zullen wel moeten. Denk aan *impairments*. Vanzelfsprekend denk je dan aan het voorbeeld van de recente uitspraken van de rechter over Shell. Dat heeft grote invloed op de activa van het bedrijf. En dit is maar een simpel voorbeeld, maar echt, we moeten verder kijken dan onze neus lang is.”

Al die extra kennis hoeft wat Paape betreft niet alleen van de accountant te komen. “Nee, breed oriënteren betekent niet dat alles voortaan in één hoofd moet kunnen. Ons beroep moet multidisciplinair worden. Ik herinner mij dat ik in 1997 bij PwC de afdeling *In Control Services* mee oprichtte. Dat team ging bedrijven helpen met de vraag of ze *in control* waren. We hadden, ethici, ingenieurs, economen, accountants en juristen; echt een multidisciplinair gezelschap. Ik weet nog dat ik tegen ze zei: ‘Zo ziet het auditteam van de toekomst er uit.’ Nou, we zijn bijna 25 jaar verder en we zijn nog steeds niet zover. Tot op de dag van vandaag kan een auditteam nog niet eens goed overweg met een IT-auditor. Ik vind dat onbestaanbaar. Samenwerken, dat is wat accountants moeten gaan doen.”

Paape maakt zich zorgen over een groeiende kloof tussen

‘Ik heb niks met het woord denktank, ik vind het model van bijvoorbeeld de WRR een stuk interessanter.’

SIGNALERINGSRAAD

De NBA Signaleringsraad is de maatschappelijke filter voor uitkomsten en signalen uit het programma ‘Kennis Delen’. De raad legt de verbinding met ontwikkelingen in de samenleving en brengt in principe driemaal per jaar een publicatie uit. Dit kan een publieke managementletter (PML) zijn, een open brief of een discussierapport. Bij de keuze van sectoren en thema's gaat de Signaleringsraad uit van een aantal criteria. De raad telt zes leden, waaronder één niet-accountant. Leen Paape is voorzitter van de Signaleringsraad. Meer informatie is te vinden via nba.nl.

wat de maatschappij van de accountant verwacht en wat de accountant zelf heeft te bieden. “Ik ben inderdaad bang dat de wal het schip gaat keren. Dat is onvermijdelijk. Ik denk wel eens: Met deze verenging van onze taakopvatting maakt dit beroep zichzelf nog eens overbodig. En het is echt allemaal niet zo ingewikkeld, het vraagt om een andere *mindset*. Nogmaals: terug naar het publiek belang, daar ligt onze taak.”

Signaleringsraad

Gaat de Signaleringsraad die verandering inzetten? Paape lacht. “Was het zo eenvoudig, dan was het al lang gebeurd. Maar toen ze mij vroegen voor deze klus wisten ze dat ik er niet van houd om alleen maar op de winkel te passen. Ik wil ook echt iets bereiken. Want het accountantsberoep is mij dierbaar. En niet alleen dat: Ik ben er van overtuigd dat wij een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het geven van zekerheid over het functioneren van organisaties. Ik hoop echt op een omslag in het denken. Daar zie ik nu nog veel te weinig van.”

Is dat een probleem van de sector? “Nee, daarmee doe ik de sector te kort. Bij de grotere kantoren zie ik echt wel wat gebeuren, maar de kleinere kantoren - en naar mijn mening ook de NBA - doen er nog te weinig aan. Ik las onlangs dat een van de grote kantoren (PwC, red.) aankondigde om honderdduizend mensen aan te gaan nemen om zich te gaan richten op *environmental, social en governance*-advies. We hebben het dan over twaalf miljard dollar, dat zo'n bedrijf wil spenderen aan het thema duurzaamheid. Natuurlijk is dat in de eerste plaats een commercieel gedreven idee, maar het is ook een vorm van stellingname. En als je het dan hebt over duurzaamheid, zie je dat veel bedrijven zich daarmee bezighouden, daarover rapporteren en dat er regelgeving komt uit Den Haag en Europa. Ik zou het interessant vinden om met elkaar na te denken over wat dit betekent voor het accountantsberoep. Hoe daarop kunnen inspelen, er iets van vinden? Wat betekent dit voor de opleiding? Is dit niet de opmaat naar een diverser beroep?”

Leen Paape heeft het antwoord op al die vragen nog niet, erkent hij. “Het is *work in progress* en ik zie echt wel in dat we met een PML niet het hele beroep gaan veranderen. Ik wil graag dat wij als Signaleringsraad er aan bijdragen dat we stappen kunnen maken in de komende periode.” ←